

κυρίως θούριος ὕμνος του, μέχρις αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ἐπισήμων ἐγγραφῶν τῆς ἀνακρίσεώς του ὑπὸ τῶν αὐστριακῶν ἀρχῶν διεπιστάθη, ὅτι ὁ θούριός του ἦτο τὸ «Ὡς πότε παλληκάρια.»

Ὁ Ρήγας καὶ εἰς τὰ ποιήματά του καὶ εἰς τὰ πεζογραφήματά του ἐχρησιμοποίησε τὴν λαϊκὴν γλῶσσαν, ὡς εἶχε διαμορφωθῆ αὐτὴ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ὀρμώμενος ἀπὸ τῆς σκέψεως, ὅτι μὲ τὴν γλῶσσαν αὐτὴν ἔπρεπε νὰ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν λαὸν διὰ νὰ ἐννοῆται ὑπ' αὐτοῦ καὶ διὰ νὰ τὸν συγκινή. Καὶ ὄντως κατῴρθονε τὸν σκοπὸν του· συνεχίνει βαθύτατα καὶ ὅταν ἀπήγγελλεν ὁ ἴδιος τοὺς πλήρεις πατριωτικῶς πυρὸς στίχους του καὶ ὅταν ἀνεγινώσκοντο δημοσίᾳ ἢ ἱεροκυρφίως. Παλαιότερος λόγιος καὶ ἐκ τῶν διδασκάλων τοῦ γένους, ζήσας εἰς χρόνους πλησιεστέρους πρὸς τὴν ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ ποιήματα τοῦ Ρήγα ἐθέρμαινον τὰς ψυχὰς καὶ συνεχίνου, ὡς ἐξῆς περιγράφει τὴν αἰσθησιν, τὴν ὁποίαν ἔκαμνον ταῦτα εἰς τοὺς Ἕλληνας: «Μὲ γλῶσσαν τόσον δημῶδη, ὥστε τὴν ἐκαταλάμβανε πᾶσα τάξις Ἑλλήνων, εἰς νόμον μουσικόν, ὅστις ἦτο πάγκοινος εἰς τὰ στόματα ὅλης τῆς κατωτάτης κλάσεως τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος, ἐσύνθεσεν ὠδὴν παθητικωτάτην, διὰ τῆς ὁποίας ἐκάλει ἔλους εἰς τὰ ὄπλα διὰ νὰ ἀναλάβουν τὴν ἀρχαίαν τῶν δόξαν καὶ ἐλευθερίαν... Ἀλλὰ τὰ τραγούδιά του διεδόθησαν κατ' ὀλίγον εἰς ὅλον τὸ γένος. Μικροὶ καὶ μεγάλοι καὶ αὐταὶ αἱ γυναῖκες ἔψαλλον τὴν τοῦ Ρήγα ὠδὴν εἰς πᾶν συμπόσιον καὶ εἰς πᾶσαν συντροφίαν. Μ' ὅλον ὅτι κατ' ἀρχὰς ἐφέλλετο ὡς εὐμορφον τραγούδιον, ἤρχισεν ὅμως κατ' ὀλίγον νὰ ἐνεργῇ ψυχικῶς· καὶ ὅσον ἐπερίσσειον αἱ ἐκ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ θλίψεις τῆς Ἑλλάδος, τόσον περισσότερον ἐτιμᾶτο ἡ θούριος αὕτη ὠδὴ»¹.

Δὲν εἶναι γνωστὸν πόσα καὶ ποῖα ποιήματα ἔγραψεν ὁ Ρήγας. Τὰ φερόμενα σήμερον ὡς ἰδικὰ του εἶναι ὀλίγα· κατὰ δὲ τὴν βεβαίωσιν τοῦ συνεργάτου του Χρ. Περραιβοῦ καὶ αὐτὰ μᾶλλον ἀποσπάσματα. Εἶναι ὅμως λίαν γνωστὴ ἡ ἐπίδρασις, τὴν ὁποίαν ἔσχον ταῦτα ὄχι μόνον ἐπὶ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ψυχῆς τῶν Ἑλλήνων πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 καὶ μετ' αὐτὴν, ἀλλὰ

1. — Κ. Κούμας εἰς: «Ἱστορία τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων» τόμος IB' σελ. 601.